

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta. Vtrum ille qui est in charitate possit cognoscere certitudinaliter se habere charitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

9 **Q**UANTVM ad secundum sciendum est q̄ ex dictis videtur sequi q̄ homo non possit alicui Angelo adæquari in charitate, quia Angelus in sua conuersione, vt suppositum est, vsus est naturalibus suis secundum omnem conatū suæ naturæ possibilem, sed homo quantumcunq̄ etiā bona naturalia habeat nō potest æquari Angelo, ergo nec conatus hominis quantumcunq̄ bona naturalia habentis potest æquari conatui Angeli, sed secundū conatum datur, ergo &c. Dicendum ad hoc q̄ augmentū bene procederet si dispositio hominis ad gratiam & ad augmentum gratiæ esset per vnicum actum sicut fuit in Angelis, quia nunquā conatus vnus hominis potest attingere ad conatum Angeli. Sed quia homo non vnico actu disponitur ad gratiam habendam, sed pluribus, & post gratiam habitam conatur pluribus actibus ad æquandum augmentum gratiæ, ideo potest attingere ad tantam vel maiorem gratiam quam Angelus qui vnico conatu fuit dispositus.

10 Ad argumentum in oppositū dicendum q̄ non est simile de gratia respectu gloriæ & de natura respectu charitatis & gratiæ, quia gratia est immediata dispositio ad gloriam, sed natura non disponitur ad gratiā nisi mediante conatu qui nō est semper secundū proportionem naturæ, vt declaratum est. Ad aliud patet solutio.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum ille qui est in charitate possit cognoscere certitudinaliter se in ea esse.

Tho. 1. 2. q. 112. ar. 5.

DEinde queritur vtrum ille qui est in charitate possit certitudinaliter cognoscere se habere charitatem. Et videtur quod sic, quia Aug. dicit, 3. de trinitate & habetur in litera quod qui diligit fratrem magis nouit dilectionem qua diligit, quam fratrem quem diligit. Et loquitur de dilectione charitativa, sed fratrem nouit certitudinaliter, ergo & dilectionem.

2 Item nihil est certius homini sua fide & hoc videtur esse propter præsentiam fidei, ergo similiter vt videtur nihil est homini certius sua charitate.

3 Item ponamus aliquem puerum modo baptizatum de quo constat quod non possit ponere obicem gratiæ, q̄ habet gratiam vel charitatem talis quando venit ad annos discretionis in quibus potest peccare, aut potest primum peccatum quo moraliter peccat cognoscere aut nō: non potest dici q̄ non possit cognoscere, quia si non posset cognoscere an esset peccatum nō posset peccare illo peccato. Excusaretur enim totaliter per ignorantiam inuincibilem. Si verò potest cognoscere primum peccatum & illud vitare, cum ante primum peccatum certū sit esse in charitate talis poterit scire de se quod sit in charitate.

4 **I**N CONTRARIVM est q̄ dicitur Eccl. 9. Nemo scit vtrū amore vel odio dignus sit. Sed omnia in futurum referuntur incerta.

5 **R**ESPONSI O, de aliquo potest haberi triplex cognitio, scilicet quod dicatur per nomen, quid sit, & an sit. Quid autem dicatur per nomen commune est enti, & nō enti, etiā cui prohibetur esse & hoc modo dicit Philo.

4. Physic. quod vacuum est locus priuatus corpore, quantum æstimet impossibile q̄ locus sit sine corpore. Quid autem rei importat illud quod ad essentiam rei pertinet tam in generali, vt quid est homo? substantia, q̄ in specialem, vt homo est animal rationale mortale, & istud dicit quid rei, quia explicat realitatem eius de quo queritur quid sit. Tertia autem cognitio, scilicet an sit est cognitio qua scimus de re non solum quod dicitur per nomen quod est commune enti & non enti, nec quid est quo ad essentiam, quod conuenit soli enti, sed vtrum illud quod dicitur per nomē quod pertinet ad quid nominis, cui etiā competit possibilitas in re quod pertinet ad quid rei, sit actu in re extra.

6 Si ergo queratur de charitate vtrum possit cognosci de ea quid dicitur per nomen, certum est quod sit per omnem hominem qui sciret exprimere quid vult insinua re per nomen charitatis etiam si illud non esset possibile in rerum natura sicut scimus de Hircoceruo quid significatur per nomē quod compositum est ex hirco, & ceruo, quantum nō possit esse in rerum natura. Si verò queratur

vtrum possimus cognoscere quid sit, dicendum quod sic, accipiendo largē scire pro eo quod est assentire dicto scripturę, vel pro eo quod est assentire probabiliter persuasioni, vtroq̄ enim modo tenemus charitatem esse quandam habitum nobis infusum vt deductum fuit prius. Qualiter autem alia certitudo possit haberi de hoc non apparet. De neutra autem harum cognitionum videtur procedere re questio, sed tantum de tertia qua cognoscitur de charitate si est: & quia esse charitatis sicut & cuiuslibet accidentis est inesse subiecto, ideo tunc solū cognoscimus de charitate si est quando cognoscimus nos vel aliū habere charitatem. Habere autem hanc cognitionē de charitate nullus potest quo ad seipsum per certitudinem scire.

7 **Q**uod pater dupliciter, primo sic: Habitus innotescunt per actus & obiecta, quicūq̄ ergo scit se habere charitatem oportet q̄ hanc cognitionem sumat ab obiecto vel ab actū, sed per nullum istorum potest haberi certitudo de charitate habita, ergo &c. Minor probatur primo quātum ad obiectum quia ad idem obiectum ordinatur potentia cum habitu & sine habitu, sicut intellectus perfectus per scientiā & sine scientiā. Et ideo idem est obiectum voluntatis absq̄ charitate vel cum charitate scilicet bonum creatū vel diuinū siue Deus & proximum maxime supposito fide in intellectu, quare per obiectum non potest cognosci charitas.

8 Item nec per actum quia vel hoc esset per actū quo ad essentiam actus vel per modum quem ponit habitus circa actum, non primo modo quia omnis potentia secundum se & sine habitu potest in omnē actum quo ad essentiam actus in quem potest cum habitu, nec est alius actus secundum speciem hic & ille in genere naturæ, nec quo ad modū quem ponit habitus circa actum quia modus quem ponit habitus acquisitus circa actum est delectatio & facilitas, & hunc dum experitur operans in seipso. Hunc autem modum non ponit charitas, vt patuit supra, & si poneret per ipsū nō discernetur ab habitu dilectūs acquisitæ, quia habitus acquisitus poneret similem modum, ponit autē charitas creata circa actum dilectionis rationem meriti, vel acceptabilis. Actus enim charitatis est meritorius & acceptatus a Deo vt remunerabilis vita æterna. Hic autē modus non cadit sub cognitione nostra: cum talis acceptatio sit in voluntate diuina, ergo &c.

9 **S**ecundo sic, maximum signorum ducentium in cognitionem gratiæ & charitatis est carere remorsu conscientię, sed hoc signum est fallibile. ad Cor. 4. Nihil mihi conficius sum, sed nō in hoc iustificatus sum: ergo multo magis cetera signa sunt fallibilia. Patet ergo q̄ nullus potest per certitudinem cognoscere se esse in charitate. De hoc tamen possunt haberi aliquę coniecturę per quędam signa quę ponit beatus Berna. Et quantum homo de seipso non possit habere aliquam certitudinem q̄ sit in charitate: tamen si charitas est aliqua forma creata (vt supra positū est) videtur q̄ angelus bonus, vel malus possit eam videre in anima nostra: & per consequens scire quis nostrum sit in charitate, & quis non.

10 **A**D RATIONES in oppositum cum dicitur primo: Quicūq̄ diligit fratrem magis nouit dilectionē q̄ fratrem. Dicendum q̄ verum est quantum ad essentiam actus: sed non nouit vtrum actus ille sit a Deo acceptus. Ex quo solo potest sciri per certitudinem, quod sit a charitate.

11 Ad secundum dicendum q̄ non est simile de fide & charitate, quia tam obiectum fidei sub sua formali ratione, q̄ modus quem fides ponit circa actum intellectus habent maiorem distinctionem ad reliquos habitus intellectus & ad actus eorum q̄ habet charitas, & modus quem ponit circa actum ad alios habitus voluntatis & ad modum quem ponunt circa actum ad quem proficiunt, vel aliter potest dici quod sicut nullus potest scire per certitudinem se habere charitatē infusam: sic nullus potest certitudinaliter scire se habere fidem infusam, licet enim experiamur nos credere, nescimus tamen vtrum ad hoc inclinemur per habitum infusum, cum sine tali habitu possemus credere quicquid credimus, vt patebit in 2. lib. & hoc credo verius, &c.

12 Ad tertium dicunt quidam quod nihil prohibet aliquis sciat de se vel de alio principaliter, quod sit in cha

*Inf. 1. 2.
d. 9. q. 2.*

charitate, sed nullus potest scire si finaliter morietur in ea: vnde dicunt q̄ autoritas ecclesie allegata intelligitur de finali charitate & nō de presentī vt expresse innuitur in fine autoritatis q̄ omnia in futurum referuntur in certā, sed quia vt visum est istud nō potest habere veritatem quicquid sit de intellecta autoritatis, ideo alii dicunt aliter q̄ nullus potest esse certus certitudine scientiæ de se vel de alio q̄ sit in charitate, licet possit esse certus de hoc certitudine fidei: & de alio quidem esse manifestum: baptisamus enim paruulum quē scit non posse ponere obicem gratiæ certus est certitudine fidei q̄ paruulus baptizatus est in charitate. Et idem dicunt isti q̄ potest aliquis nosse de seipso quando venit ad etatem in qua potest iudicare quid licitum sit, vel illicitum vt arguebatur.

13 Sed istud non videtur verum quantum ad hoc q̄ aliquis sit certus de seipso q̄ habeat charitatem: quamuis possit esse certus de paruulo quem baptizat. Nec ratio ad ducta obstat. Cū verō dicitur q̄ puer baptizatus quando venit ad annos in quibus potest primo peccare, aut potest cognoscere de primo peccato quo mortaliter peccat q̄ sit suum primum peccatum aut non. Dicendum q̄ potest cognoscere de primo peccato quo peccat q̄ sit peccatū quia aliter non peccare posset vt arguebatur, sed non potest sciri per certitudinem q̄ sit primum peccatum, & ideo non potest scire per certitudinem si prius non peccauit. q̄ autem ita sit patet, quia cōstat quōd est aliquod primum infans in quo potest quis primo peccare, sed id nemini potest esse notum. Et ideo nullus potest esse certus de aliquo peccato suo quod sit primum, quia nescit si ante peccare potuit aut peccauit omissione alicuius quod debuit velle, aut facere, aut commissione alicuius quod non debuit: ideo &c.

Sententia generalis & specialis secundæ partis distinctionis decimæ septimæ.

HIC queritur si Charitas. Superius determinauit magister de missione Spiritus sancti inuisibili. Hic mouet incidentem quæstionem circa determinatam. Et diuiditur in tres partes. Primo enim obicit contra determinationem per rationem. Secundo patet per autoritatem. Tertio mouet aliam quæstionem de comparatione Spiritus sancti ad dona. Secunda ibi. Supradictum est. Tertia ibi. Hic oritur quæstio cum Spiritu sancto. Prima diuiditur in tres. Primo enim mouet quæstionē suam obiciendo contra determinatam. Secundo respondet. Tertio responsum confirmat. Secunda ibi. His itaq; respondet. Tertia ibi. Vt autem manifestum fiat. Secunda verō pars principalis in qua obicit contra autoritatē diuiditur in tres, secundum tres autoritates quas mouet & soluit. Secunda ibi. Sed aliud est inquisitum. Tertia ibi. Et animal quoq; inducunt. Et hæc est diuisio Magistri, & sententia in generali.

2 In speciali verō sic procedit Magister. Et primo dicit q̄ charitas non est Spiritus sanctus: quia Spiritus sanctus nō potest augeri, vel minui cum sit immutabilis, sed charitas potest augeri, vel minui: ergo Spiritus sanctus non est charitas. Item Spiritus sanctus est vbique, charitas autem non, quia non habenti datur Spiritus sanctus: ergo non est charitas. Et respondet Magister quōd Spiritus sanctus est immutabilis, nec augetur nec minuitur: sed in homine vel potius augetur homini vel minuitur, sicut dicitur exaltari & magnificari in nobis in quatuor. In se magis facit, qui tamen in se nō magnificatur, nec exaltatur. Quōd autē obicitur q̄ vbique est, verum est, sed nō omne habet Spiritu san. est vbique, & quo ad primū sic responsum confirmat per Augustinum, & patet in litera. Deinde obicit per Augustinum, qui exponens illud Apostoli, Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris: distinguit inter charitatem qua Deus dilexit nos, & charitatem qua nos diligimus Deum & proximum. Et respondet q̄ non est distinctio secundum rem, sed secundum rationem solum, quia charitas alia ratione est qua Deus diligit & qua nos diligimus Deum & proximum, licet sit eadem charitas in essentia. Alia ratio quæ probat quōd Spiritus sanctus non est charitas talis est: Spiritus sanctus non est à seipso, charitas autem est à Spiritu sancto, sicut fides, sicut dicit

cit Augustinus: ergo Spiritus sanctus non est charitas, sicut nec fides. Et respondet quōd Spiritus sanctus à se nō est charitas aut à Spiritu sancto est in nobis. Et ideo à seipso datur nobis: & quantum ad hoc dicit Augustinus, quōd charitas est à Spiritu sancto, fides autem quia non est Deus dans, sed tantum ipsum datum: Spiritus sanctus non est, sed tantum à Spiritu sancto est. Tertia ratio talis est, quia charitas est affectus mentis & motus animi, & hoc ostendit duabus autoritatibus Augusti: sed Spiritus sanctus non est affectus mentis, nec motus animi cum sit immutabilis: ergo Spiritus sanctus non est charitas. Et respondet quōd cum charitas est affectus mentis & motus animi, hoc est effectiue, quia per charitatem mouentur & afficiuntur homines ad diligendum Deum: & hoc modo, scilicet effectiue dicitur charitas siue Spiritus sanctus motus animi, sicut dicitur sapientiæ mobilis, scientiæ: sed tunc est quæstio cum per Spiritum sanctum afficiatur aliquis ad spirandum, vel credendum, sicut ad diligendum, quare Spiritus sanctus non dicitur fides aut spes sicut charitas. Et respondet quōd actum fidei & spei operatur Spiritus sanctus mediante fide & spe, sed actum charitatis immediate. Et quia immediate actus charitatis à Spiritu sancto est, ideo illud à quo immediate ingreditur est charitas, non fides, vel spes: vnde Spiritus sanctus est charitas. Et ad hoc adducit autoritas Augusti. qui vult quōd charitas est bonum quo nihil est melius, sed quo nihil est melius est Spiritus sanctus: ergo Spiritus sanctus est charitas qui non diuiditur, sed dona eius. Et hoc confirmat autoritate Augustini. Sed hæc opinio Magistri non tenetur, nec ipse obiectiones soluit. Vltimo querit vtrum per donum quod est Spiritus sanctus dentur omnia dona. Et respondet q̄ sic, sed tamen nō omnes qui habent Spiritum sanctum omnia dona habent: & in hoc terminatur sententia in generali.

QUESTIO QUINTA.

Verum charitas possit augeri.

Tho. 1. 2. q. 52. ar. 1. 2. & 3. & 22. q. 24. ar. 5.

Circa augmentum charitatis queruntur quinq;. Primum est vtrum charitas possit augeri: & secundum quod attendatur eius augmentum. Secundum est quæ sit causa augmenti, vel intensiois & remissionis in formis, & quibus formis cōueniat intensio & remissio. Tertium est an forma intensa, & remissa sit eadem secundum numerum. Quartū est vtrum augetur per quemlibet actū. Quintum est vtrum charitas possit augeri in infinitum. Ad primū sic proceditur. Et arguitur q̄ nec charitas nec quæcūq; forma possit augeri, quia omne quod augetur vel mouetur quocūq; motu, variatur: sed charitas & vniversaliter omnis forma inuariabilis est (vt dicit autor sex principiorum) ergo &c.

2 Item si charitas augetur, hoc esset secundum gradus in essentia, vel in esse, nō secundū gradus in essentia, quia hoc variaret speciem, nec secundum gradus in esse, quia esse est adeo simplex sicut essentia & ita actuale: ergo nullo modo augetur.

3 **I**N CONTRARIUM est quod dicit Augustinus ad Bonifacium, & habetur in Glosa. i. Cor. ii. quōd charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfici. Et arguitur per rationem sic, præmium correspondet merito, sed in præmio est gradus secundum illud Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt, ergo etiam in merito: sed meritum potissime dependet à charitate: ergo charitas habet gradus: Sed omne tale potest deduci de imperfecto ad perfectum quod vocamus augmentum: ergo, &c.

4 **R**ESPONSIō. hic est præmittendum q̄ vbicum que est dare augmentū secundum magis & minus (de tali enim augmento nunc loquimur, licet magis proprie sit alteratio quam augmentum) ibi est reperire gradus maioris & minoris perfectionis. Illud enim cuius natura consistit in indiuisibili simpliciter non dicitur secundum magis & minus. magis & minus autem si proprie accipiuntur attenduntur secundum eandem naturam specificam: secundum quod dicitur. 7. Phys. quōd illa quæ sunt comparabilia, secundum magis & minus sunt vnus rationis.

H Eristo